

Dariusz Sokołowski

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu
sokol@umk.pl

ROZWÓJ TURYSTYKI W GMINIE NADMORSKIEJ W ŚWIETLE DANYCH OBIEKTYWNYCH I OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW: PRZYKŁAD GMINY KROKOWA

Zarys treści: Turystyka często postrzegana jest jako ważny czynnik rozwoju lokalnego. Zwykle podkreśla się dobrą bądź względnie dobrą sytuację finansową gmin turystycznych i ich mieszkańców, pozytywny wpływ turystyki na rozwój infrastruktury i inne efekty oceniane generalnie jako korzystne. Nieco rzadziej akcentuje się związane z rozwojem turystyki problemy. Celem artykułu jest rozpoznanie konsekwencji rozwoju funkcji turystycznej w gminie o dużych walorach turystyczno-wypoczynkowych i skonfrontowanie ich z opiniami jej mieszkańców.

Słowa kluczowe: turystyka, rozwój lokalny, tereny nadmorskie.

1. WPROWADZENIE

Rola turystyki w rozwoju lokalnym bywa często przeceniana. Liczne opracowania sporządzane na zamówienie samorządów terytorialnych traktują turystykę jako sposób na ograniczenie bezrobocia, źródło dochodów ludności i wpływów budżetowych, stymulator rozwoju infrastruktury, sposób na uzyskanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji itp. Czy taki optymizm znajduje potwierdzenie w polskich realiach? Weryfikacja tego poglądu jest głównym celem niniejszego artykułu.

Do studium przypadku wytypowano gminę większą o szczególnych predyspozycjach do rozwoju turystyki wypoczynkowej i o dużym ruchu turystycznym, wychodząc z założenia, że w tego rodzaju jednostce łatwo będzie potwierdzić korzyści z rozwoju określonego rodzaju funkcji. Możliwe będzie też wykazanie, czy pozytywna rola turystyki nie jest przeceniana i czy dostrzega się jej konsekwencje negatywne. Badanie w gminie Krokowa, zajmującej zachodnią część powiatu puckiego w województwie pomorskim, oparto na danych Głównego Urzędu Statystycznego (dane porównawcze), Urzędu Gminy Krokowa, Powiatowego Urzędu Pracy w Pucku oraz na ankietach przeprowadzonych wśród jej mieszkańców¹. Głównym celem ankietyzacji było skonfrontowanie danych obiek-

tywnych (statystycznych) z percepcją turystyki przez społeczność lokalną.

Rozwój określonego rodzaju funkcji gospodarczej wiąże się zwykle ze złożonymi interakcjami oraz konsekwencjami zarówno pozytywnymi, jak i negatywnymi. W przypadku turystyki można zaobserwować jej wpływ na sferę gospodarczą, przestrzenną i społeczną. Jeśli oddziaływanie danej funkcji na otoczenie jest odpowiednio silne, może się ono przejawiać w postaci wpływu na warunki i jakość życia mieszkańców. Ograniczona objętościowo formuła opracowania nie pozwala na szczegółowe rozpatrzenie wymienionych zagadnień, w związku z czym pewne kwestie zostaną zaprezentowane w postaci skróconej.

2. WPŁYW TURYSTYKI NA ROZWÓJ GMINY

2.1. SKUTKI GOSPODARCZE I FINANSOWE

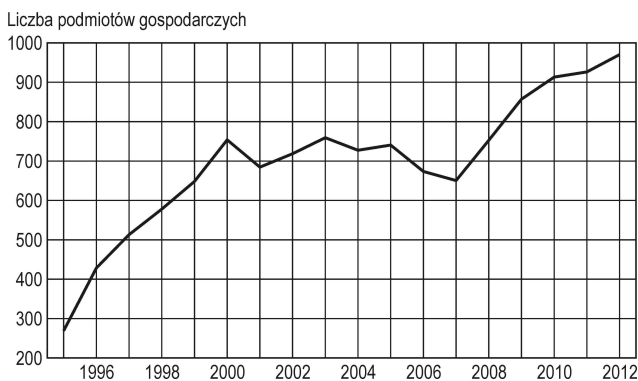
Wpływ turystyki na lokalną gospodarkę jest zwykle wielowymiarowy. Przede wszystkim turystyka stymuluje rynek miejscowych usług noclegowych, żywnościowych, handlowych, transportowych oraz kultural-

nych i rozrywkowych, w konsekwencji tworząc nowe miejsca pracy, a także stanowiąc źródło dochodów budżetowych i dochodów gospodarstw domowych w miejscowościach turystycznych (por. GOŁEMBSKI 2002, CZERWIŃSKI 2006). Konsekwencją rozwoju funkcji turystycznej jest ograniczanie znaczenia innych rodzajów działalności, w szczególności rolnictwa, obserwowane zarówno w formie przekształceń struktury zatrudnienia ludności, jak i w postaci zmiany struktury użytkowania ziemi (znaczna część użytków rolnych została przeznaczona pod zabudowę mieszkaniową, usługową i infrastrukturę). Warto też odnotować malejące znaczenie rybołówstwa, które w przeszłości odgrywało znaczącą rolę w niektórych miejscowościach nadmorskich gminy.

Przejawem aktywnej działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy jest liczba zarejestrowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych (rys. 1). Od początku okresu transformacji systemowej wzrosła ona dynamicznie (z 271 w 1995 r. do 970 w 2012 r.), ale z pewnymi wahaniami w latach 2001–2007. W 2012 r. wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności osiągnął w gminie Krokowa wielkość 915 i jest wyższy niż dla obszarów wiejskich województwa pomorskiego (794) i dla terenów wiejskich Polski ogółem (686).

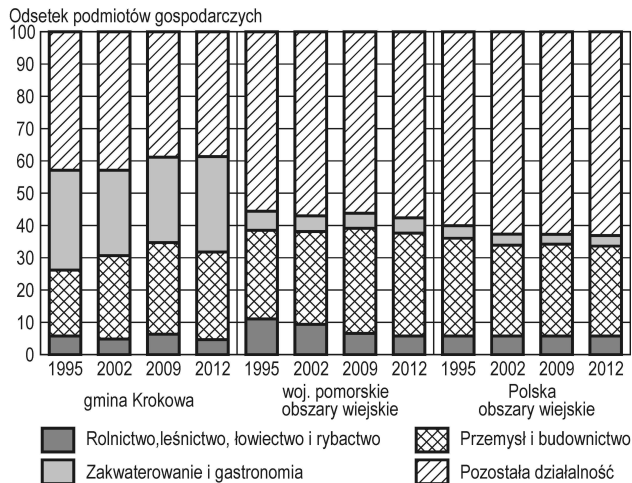
Struktura zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyraźnie wskazuje na znaczącą rolę turystyki w gminie (rys. 2). Udział podmiotów zaliczonych do sekcji I PKD 2007 (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) stanowi w gminie Krokowa około 30% ogółu (31,0% w 1995 r., 26,8% w 2002 r., 26,3% w 2009 r., 29,8% w 2012 r.).

Według danych Urzędu Gminy Krokowa, w sekcji I zarejestrowanych jest (listopad 2012 r.) aż 361 podmiotów gospodarczych (43,4%), w tej liczbie 276 działa w zakresie usług noclegowych a 85 gastronomicznych. Odpowiednią dynamikę ilustruje rys. 3.

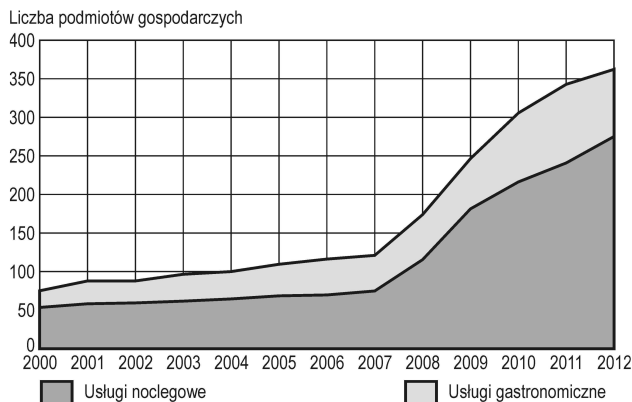
Rys. 1. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminie Krokowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rys. 2. Zmiany w odsetku podmiotów gospodarczych w gminie Krokowa na tle obszarów porównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

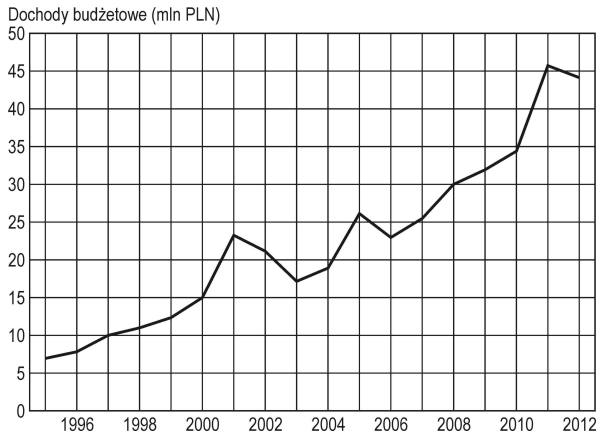
Rys. 3. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji I (PKD 2007) w gminie Krokowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krokowa

Działalności związane z turystyką generują określone wpływy do budżetu gminy. Pochodzą one głównie z podatków od osób prawnych i fizycznych, a także z rozmaitych opłat lokalnych. Istotnym składnikiem wpływów budżetowych są też dotacje z Unii Europejskiej, kierowane m.in. na rozwój turystyki.

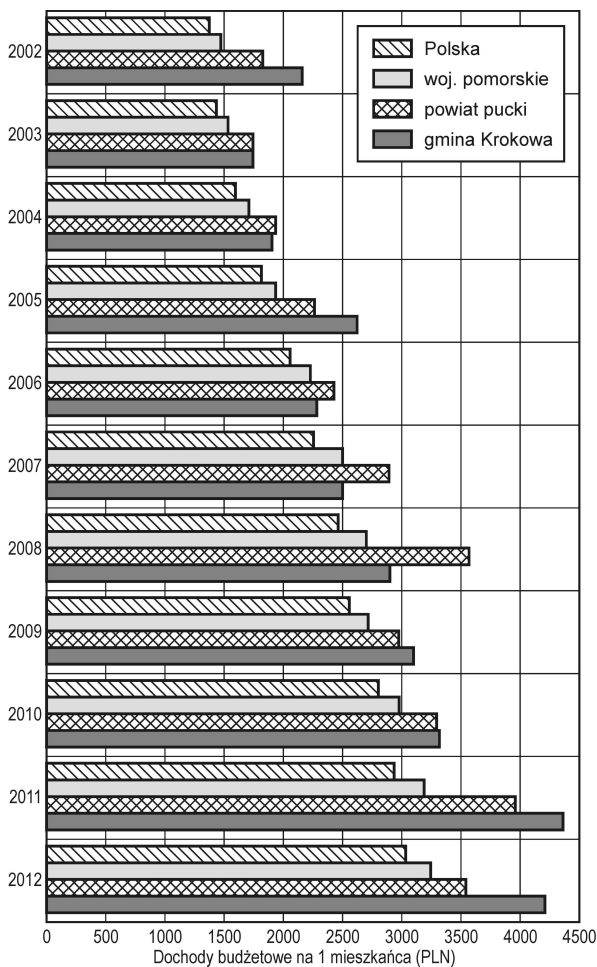
Dynamika wzrostu dochodów budżetowych gminy Krokowa jest wysoka (rys. 4), osiągając w latach 1995–2012 średni przyrost 11,6% rocznie, ale jest zbliżona do dynamiki ogólnokrajowej (11,1%) i wojewódzkiej (12,7%)³. Trudno jest wykazać całkowite wpływy do budżetu związane z turystyką z powodu „ukrycia” części z nich w różnych podatkach i opłatach. Bezpośrednie wpływy z opłaty miejscowej (tzw. klimatycznej) wzrosły w ostatnich latach o blisko 100% (115 tys. zł w 2007 r., 242 tys. w 2011 r., około 210 tys. w latach 2009, 2010, 2012), ale stanowi to zaledwie 0,5% budżetu gminy. Pewne wyobrażenie o skali stymulującego oddziaływania turystyki może dać po-

równanie wielkości budżetu w przeliczeniu na 1 mieszkańca do analogicznych wielkości w Polsce, województwie i powiecie (rys. 5), na tle których gmina Krokowa wypada korzystnie.

Rys. 4. Zmiany dochodów budżetowych gminy Krokowa (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rys. 5. Zmiany dochodów budżetowych gminy Krokowa na 1 mieszkańca (w PLN) na tle obszarów porównawczych (z pominięciem miast na prawach powiatu)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

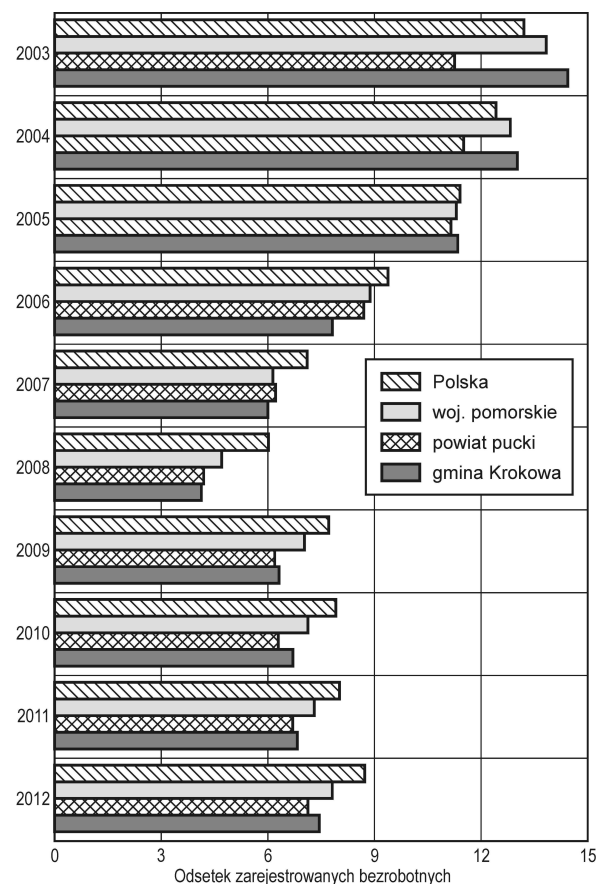
2.2. ODDZIAŁYWANIE NA RYNEK PRACY

Ponadprzeciętna przedsiębiorczość mieszkańców gminy i korzystne uwarunkowania rozwojowe wpływają na obniżenie poziomu bezrobocia. Liczba bezrobotnych ulega znacznym zmianom wieloletnim i sezonowym. W latach 2000–2012 wahała się (na koniec roku) od 855 w 2003 r. do 267 w 2008 r. Wahania sezonowe

Tabela 1. Liczba bezrobotnych w gminie Krokowa w ujęciu miesięcznym

Miesiąc	Rok			
	2009	2010	2011	2012
Styczeń	324	455	481	514
Luty	349	491	489	532
Marzec	367	479	477	527
Kwiecień	361	477	427	490
Maj	359	423	397	457
Czerwiec	354	387	362	431
Lipiec	345	338	322	407
Sierpień	345	337	337	403
Wrzesień	385	394	387	444
Październik	377	410	408	428
Listopad	393	425	416	444
Grudzień	413	448	455	494

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Pucku.

Rys. 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Krokowa na tle obszarów porównawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

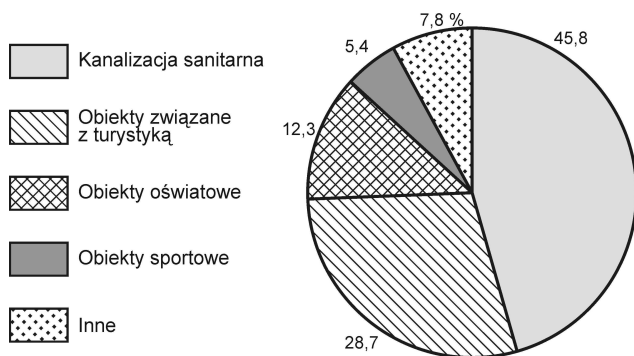
ilustruje tab. 1. W większości lat (2010–2012) liczba bezrobotnych malała w okresie letnim o około 100 osób w stosunku do miesięcy zimowych⁴. Wiąże się to ze zwiększonym zapotrzebowaniem na pracę sezonową – głównie w hotelarstwie, gastronomii i handlu.

Zmiany poziomu bezrobocia w porównywanych jednostkach wyraźnie ze sobą korelują (podobne trendy), jednak zauważalna jest relatywna poprawa sytuacji gminy Krokowa od 2006 r., od kiedy notuje się mniejszą wartość wskaźnika w gminie niż w kraju i województwie (rys. 6).

2.3. SKUTKI PRZESTRZENNE (INFRASTRUKTURA, ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE, BUDOWNICTWO)

Przekształcenia przestrzenne pod wpływem działalności turystycznej przejawiają się nie tylko w postaci zmiany formy użytkowania gruntów, ale także m.in. poprzez rozwój infrastruktury. Ta natomiast przyczynia się do rozwoju różnych dziedzin gospodarki oraz polepszenia warunków i jakości życia wszystkich mieszkańców gminy (por. RÓŻYCKI 2006).

Fundusze przeznaczone na inwestycje infrastrukturalne pochodzą ze środków własnych gminy oraz z dotacji, głównie unijnych. Według danych UG z końca 2012 r., suma dotacji z Unii Europejskiej sięgnęła prawie 45 mln zł, co lokuje gminę Krokowa na 4. miejscu w grupie 81 gmin wiejskich województwa pomorskiego. Suma dotacji w latach 2010–2012 wyniosła 21,7 mln zł. Większość z tych środków przeznaczono na budowę sieci kanalizacyjnej (45,8%) oraz na inwestycje w oświacie (12,3%), znaczący był też udział inwestycji służących (w całości bądź częściowo) obsłudze ruchu turystycznego (rys. 7). Wymienić tu należy: budowę ścieżki rowerowej na trasie Swarzewo–Krokowa (6,0% kwoty dotacji), budowę czterech przystani jachtowych

Rys. 7. Struktura inwestycji wykonanych z dotacji Unii Europejskiej w gminie Krokowa w latach 2010–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Krokowa

na Jeziorze Żarnowieckim (12,4%) oraz budowę drogi dojazdowej (zwanej lokalnie „promenadą”) z infrastrukturą towarzyszącą do portu rybackiego i planowanego obiektu obsługi portu w Dębках (10,2%).

W ostatnich latach odnotowano w gminie Krokowa dynamiczny przyrost bazy turystycznej, m.in. noclegowej. W okresie 2004–2012 liczba obiektów noclegowych⁵ (hotelowych i innych) zwiększyła się tu (wg danych GUS) z 17 do 59 (3,5-krotnie), podczas gdy w kraju był to wzrost o 36%, natomiast w województwie pomorskim o 59%. Liczba miejsc noclegowych zwiększyła się w gminie (przy znacznych wahanach rocznych) o 85% (z 1026 do 1900), a w kraju i województwie wzrost wyniósł odpowiednio: 16% i 6%. Liczba udzielonych noclegów zwiększyła się natomiast w gminie o 69%, podczas gdy na pozostałych obszarach – o 33% i 24%.

Rozwojowi infrastruktury technicznej i bazy turystycznej towarzyszy inny przestrzenny przejaw oddziaływania funkcji turystycznej – zmiany w zabudowie, które przekształcają krajobraz. Rozproszona miejscami zabudowa jednorodzinna jest obecnie zagęszczana i zmieniana w zabudowę pełniącą funkcje turystyczne. Wzrasta nie tylko liczba, ale i kubatura budynków – w miejscowościach nadmorskich przeważają trzy- bądź czterokondygnacyjne. Dynamika ruchu budowlanego w gminie Krokowa należy do wyższych w Polsce (rys. 8).

Rys. 8. Budynki nowe oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców w gminie Krokowa na tle obszarów porównawczych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Intensywna rozbudowa miejscowości nieposiadających miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przyczynia się do powiększania chaosu architektonicznego i pogłębia efekty braku ładu przestrzennego. Powyższe skutki należą do negatywnych aspektów rozwoju turystyki.

2.4. SKUTKI EKOLOGICZNE I SPOŁECZNE

Kolejnym negatywnym przejawem rozwoju turystyki są jej koszty ekologiczne. W przypadku rozwoju turystyki masowej takie skutki, jak wzrost poziomu hałasu i zanieczyszczeń (gruntów – śmieci, wód – ścieki, powietrza – głównie spaliny samochodowe) są nieuchronne. Na obszarach cennych przyrodniczo często dochodzi do zadeptywania lasów i wydm wskutek schodzenia turystów ze szlaków turystycznych.

Wymienione konsekwencje oddziaływania turystyki widoczne są również w miejscowościach nadmorskich gminy Krokowa. Szczególnie narażone na dewastację są tereny najbardziej atrakcyjne, stanowiące główny powód napływu turystów i miejsce ich największej koncentracji. Do często obserwowanych zachowań należy wyrzucanie śmieci do nadmorskiego lasu, zakopywanie odpadów na plaży, wchodzenie na wydmy i palenie ognisk na plaży; do zanieczyszczenia najcenniejszych obszarów przyczyniają się pośrednio także władze gminy, m.in. poprzez wydawanie pozwoleń na prowadzenie dyskotek na plaży, niezapewnienie wystarczającej liczby toalet oraz brak odpowiedniej liczby osób nadzorujących zachowanie wczasowiczów (CHABOWSKA 2013). W sytuacji dążenia do maksymalizacji dochodów zarządzanie turystyką w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju jest niezwykle trudne, jednak – ze względu na dążenie do zachowania wpływów z turystyki w przyszłości – absolutnie konieczne.

Rozwój turystyki prowadzi również do pewnych zmian w środowisku społecznym. Do pozytywnych efektów należy wzrost poczucia wartości zamieszkiwanego obszaru i zadowolenie większości mieszkańców z miejsca, w którym żyją (skutkiem tego jest względnie niewielki odpływ migracyjny). Turystyka sprzyja też promocji lokalnej kultury, w konkretnym przypadku kultury Kaszubów, którzy dbają o swój język oraz tradycję (MAJEWSKI, LANE 2001). Rozwój turystyki sprzyja również wymianie kulturowej, prowadząc niekiedy do związanych z tym konfliktów. Konflikty powstają również między mieszkańcami obszarów recepcji turystycznej. Ich przyczyną są na ogół dysproporcje w podziale korzyści pochodzących z rozwoju turystyki. Nadmierny ruch turystyczny powoduje też wiele utrudnień w życiu codziennym mieszkańców, m.in. w postaci obniżenia jakości usług czy przeciążenia komunikacyjnego intensyfikuje zjawiska niepożądane (jak wzrost liczby wypadków drogowych), a nawet patologiczne (wzrost przestępczości) – (por. RÓZYCKI 2006).

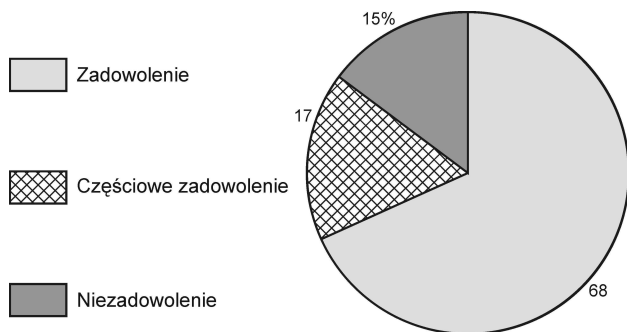
3. ROZWÓJ GMINY POD WPŁYWEM TURYSTYKI W ŚWIETLE OPINII MIESZKAŃCÓW

Określony wpływ na wyniki uzyskane z ankiet mają struktury demograficzne i miejsce zamieszkania respondentów. Udział źródeł dochodu z turystyki największy jest w miejscowościach położonych blisko wybrzeża i maleje w miarę oddalania się w głąb lądu. Oczekuje się, że struktura odpowiedzi może się różnić w zależności od tego, czy respondenci są jednocześnie beneficjentami rozwoju turystyki, czy nie odnoszą z niej korzyści – przede wszystkim finansowych. W związku z powyższym przyjęto, że celowe będzie względnie równomierne rozmieszczenie ankiet z punktu widzenia miejsca zamieszkania respondentów, a także uwzględnienie zróżnicowanej struktury wiekowej. Uzyskano odpowiedź od 276 osób, w tej liczbie 58% ankietowanych stanowiły kobiety, 42% mężczyźni; osoby najmłodsze (18–25 lat) stanowiły 23% respondentów, osoby w kolejnych 10-letnich przedziałach wiekowych (26–35, 36–45 lat itp.) odpowiednio: 20, 18, 15 i 13%, a najstarsze (65 lat i więcej) – 11% respondentów⁶. Ankieta objęto mieszkańców prawie wszystkich miejscowości gminy, przy czym w ośrodkach nadmorskich (Dębki, Białogóra, Karwieńskie Błota I i Karwieńskie Błota II) dopuszczono do dwukrotnej nadreprezentacji (25% ogólnej liczby ankiet, 12,2% mieszkańców gminy). Z uwagi na cel ankietyzacji pytania dotyczyły głównie następujących sfer: społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej.

3.1. OCENA OGÓLNA

Blisko połowa ankietowanych ocenia poziom życia mieszkańców w gminie Krokowa jako dobry lub bardzo dobry, 31% oceniła go „średnio”, a 22% zaznaczyło odpowiedzi „słabo” lub „bardzo słabo”. Powyższe informacje trudno jednoznacznie skomentować z uwagi na brak danych porównawczych. Ogólne zadowolenie z rozwoju turystyki na terenie swojej gminy wyraziło nieco ponad $\frac{2}{3}$ respondentów; po kilkanaście procent wskazało na zadowolenie częściowe (zależne od aspektu) lub dezaprobatę (rys. 9).

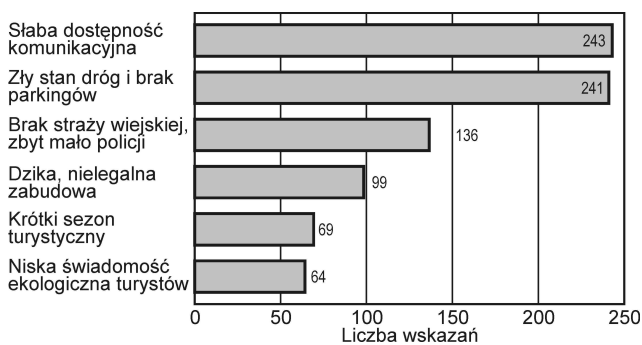
Podobna była struktura odpowiedzi na pytanie o związek poziomu życia z rozwojem turystyki: $\frac{2}{3}$ ankietowanych stwierdziło, że w związku z rozwojem turystyki poziom życia mieszkańców gminy poprawił się, w opinii 29% respondentów nie zmienił się, a niespełna 4% odpowiedziało, że poziom ich życia uległ obniżeniu (rys. 10).

Rys. 9. Odsetek ankietowanych według stopnia ich zadowolenia z rozwoju turystyki na terenie swojej gminy
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

Rys. 10. Ocena zmian przez respondentów (w %) poziomu życia mieszkańców w związku z rozwojem turystyki
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

Rys. 11. Największe wady gminy Krokowa (według liczby wskazań)
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

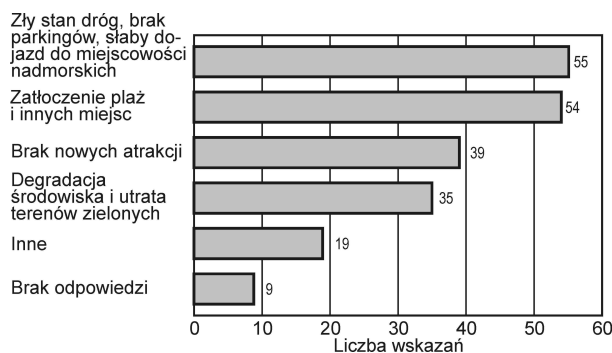
Nie wszystkie miejscowości partycypują w korzyściach w jednakowym stopniu. Większość ankietowanych (71%) dostrzega różnicę w poziomie życia między ludnością zamieszkującą tereny nadmorskie a pozostałymi mieszkańcami gminy. Warto odnotować istnienie określonej korelacji struktur odpowiedzi na zadane pytania. Subiektywizm oceny wynikający z posiadania źródła dochodów pochodzących z turystyki dotyczy zaledwie 26% respondentów (71 osób). W tej grupie większość ankietowanych (39) prowadzi działalność związaną z wynajmem noclegów, kolejnych 20 pracuje w turystyce sezonowo; nieliczne osoby zaj-

mują się innego rodzaju działalnością. Lokalizacja miejsc pracy respondentów związanych z turystyką jest zgodna z oczekiwaniami: większość z nich zatrudniona jest w miejscowościach nadmorskich (Dębki, Białogóra, Karwińskie Błota) – w sumie 52 osoby (tj. 73% spośród ankietowanych zatrudnionych w branży); ponadto 4 osoby pracowały w sąsiednich gminach, a 15 – w miejscowościach oddalonych od morza (Sławoszyno, Żarnowiec, Odargowo, Minkowice).

Interesujących odpowiedzi udzielono na pytanie o „wady” gminy, uwzględniając zarówno negatywne konsekwencje rozwoju turystyki, jak i czynniki hamujące bądź utrudniające jej rozwój. Liczba wskazań przewyższa liczbę respondentów z uwagi na możliwość wielokrotnego wyboru (rys. 11). Niemal wszyscy ankietowani uznali, że największym problemem jest słaba dostępność komunikacyjna oraz zły stan dróg i brak parkingów. Dość powszechne jest też odczucie braku odpowiednich instytucji dbających o porządek i bezpieczeństwo, o ład przestrzenny (istnienie tzw. dzikiej, nielegalnej zabudowy), a także (m.in.) niska świadomość ekologiczna turystów. Wśród rzadziej wymienianych problemów na uwagę zasługuje brak rozrywek w czasie brzydkiej pogody, niewystarczająca liczba obiektów rekreacyjnych oraz uboga oferta kulturalna.

3.2. NIEKTÓRE OCENY SZCZEGÓŁOWE

Jedno z pytań polegało na wyrażeniu opinii (tak/nie) dotyczącej przygotowania gminy Krokowa do wzrastającej liczby turystów, a następnie na uzasadnieniu swojej odpowiedzi. Tylko 40% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Osoby te często wskazywały na ilościowy rozwój bazy noclegowej (56 wskazań), rozbudowę gminy, w tym jej infrastruktury (16), bądź wzrost liczby atrakcji turystycznych, głównie imprez kulturalnych (11); część osób nie poparła swojego zdania argumentami. Rysunek 12 pokazuje najczęściej udzielane odpowiedzi uzasadniające opinię negatywną.

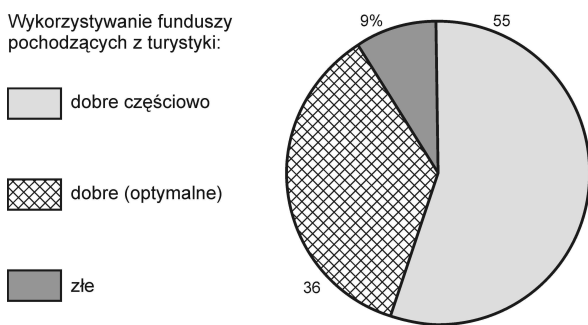

Rys. 12. Uzasadnienie negatywnej oceny przygotowania gminy Krokowa do przyjmowania wzrastającej liczby turystów (według liczby wskazań)

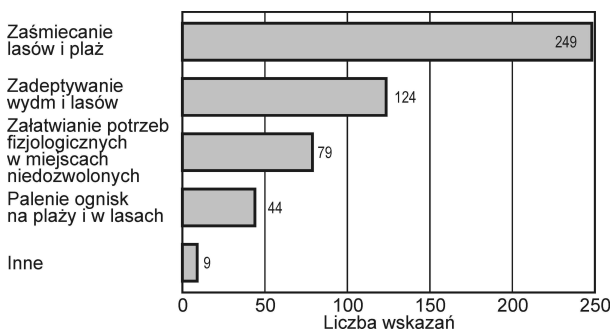
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

Pomimo przewagi ocen negatywnych większość respondentów dostrzegano działania podejmowane przez mieszkańców i władze gminy, przyczyniające się do zwiększenia atrakcyjności gminy dla turystów. W pytaniu otwartym wymienili kilkanaście takich inwestycji i innych działań, w tym: budowę ścieżki rowerowej (64 wskazania), rozbudowę bazy noclegowej i gastronomicznej (47). Mniej osób wskazało na nowe imprezy kulturalne, poprawę w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i drogowej, budowę pomostów na Jeziorze Żarnowieckim, promenady w Dębkach, powstanie placów zabaw, parków linowych i in. 35 osób stwierdziło, że nie dostrzegają nowych inwestycji w gminie.

Ocena wykorzystania funduszy generowanych przez turystykę jest również zróżnicowana. Zdaniem 36% respondentów (rys. 13) gmina optymalnie wykorzystuje wpływy finansowe, większość pytaných była jednak zdania, że obok dobrych inwestycji zdarzają się inwestycje nietrafione.

Rys. 13. Opinia respondentów na temat odpowiedniego wykorzystywania przez gminę Krokowa funduszy pochodzących z turystyki
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

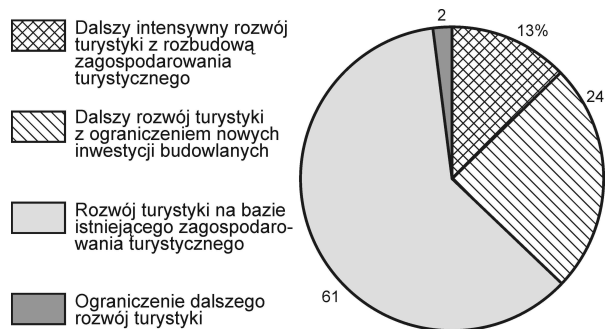

Rys. 14. Rodzaje degradacji środowiska w gminie Krokowa, których świadkami byli ankietowani (według liczby wskazań)
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

Ekologiczne negatywne skutki rozwoju turystyki są w gminie Krokowa obserwowane powszechnie. Ponad 90% respondentów wskazało na degradację środowiska przyrodniczego. Niemal wszystkie osoby w tej grupie były świadkami zaśmiecania lasów i pla-

ży, a część z nich również innych jego form niszczenia środowiska (rys. 14).

Zdaniem znacznej części respondentów możliwe jest zmniejszenie skali negatywnego oddziaływania turystów na środowisko poprzez takie działania, jak powołanie straży wiejskiej, nakładanie większej liczby mandatów, a nawet postawienie większej liczby koszy na śmieci oraz darmowych toalet.

Rys. 15. Preferowane kierunki dalszego rozwoju turystyki w gminie Krokowa
Źródło: opracowanie na podstawie wyników ankiety

Rozwój turystyki masowej nastawionej głównie na zwiększanie liczby odwiedzających gminę nie znajduje aktualnie powszechnej akceptacji. Zdaniem większości zapytaných (61%), turystyka powinna rozwijać się na bazie istniejącego już zagospodarowania, a tylko 13% określiło się jako zwolennicy dalszego intensywnego rozwoju turystyki z rozbudową zagospodarowania turystycznego (rys. 15).

4. WNIOSKI

Do gmin posiadających naturalne walory wypoczynkowe i krajoznawcze, sprzyjające rozwojowi ruchu turystycznego, należy Krokowa w województwie pomorskim. Poza dostępem do morza, z szerokimi, piaszczystymi plażami, i umożliwiającym żeglarstwo akwenem Jeziora Żarnowieckiego, badany obszar posiada również cenne walory przyrodnicze, chronione w Nadmorskim Parku Krajobrazowym i dziesięciu rezerwatach, oraz obiekty pochodzenia antropogenicznego.

Wraz ze wzrostem napływu turystów i wczasowiczów rozwija się budownictwo, infrastruktura techniczna i zagospodarowanie turystyczne. Aktualnie w miejscowościach nadmorskich gminy liczba pensjonatów przewyższa liczbę domów mieszkalnych (CHABOWSKA 2013) – wartość wskaźnika Baretje'a-Deferta dla Dębek wynosi 2011, co oznacza, że na stu mieszkańców tej miejscowości przypada 2011 miejsc nocle-

gowych. 43% ogółu zarejestrowanych w gminie podmiotów gospodarczych jest związanych z zakwaterowaniem oraz działalnością gastronomiczną skierowaną na obsługę turystów. Na duże znaczenie turystyki wskazuje też odmienna niż w większości wsi w Polsce struktura zatrudnienia i względnie korzystna sytuacja demograficzna. Oddziaływanie turystyki na gospodarkę przejawia się również w postaci względnie wysokiego stopnia przedsiębiorczości mieszkańców i niskiego bezrobocia. Istotne są też wpływy do budżetu gminy generowane przez tę grupę działalności.

Wpływ turystyki na gospodarkę, finanse i infrastrukturę jest zdecydowanie pozytywny i tak postrzega go większość mieszkańców gminy. Dominuje odczucie zadowolenia z rozwoju turystyki w gminie i opinia, że dzięki niej warunki ich życia uległy poprawie. Jednocześnie ponad 70% ankietowanych dostrzega różnicę w poziomie życia mieszkańców miejscowości nadmorskich i pozostałej części gminy.

Mniej jednoznaczna jest ocena oddziaływania turystyki w sferze przestrzennej. Turystyka powoduje silne przekształcenia osiedli wiejskich, a władze miejscowe nie panują nad nieładem przestrzennym i architektonicznym, co jest szczególnie odczuwalne w miejscowościach nadmorskich. Rozbudowa infrastruktury technicznej często nie nadąża za dynamicznym rozwojem zabudowy, co skutkuje zatłoczeniem ulic, parkingów i innych miejsc w przestrzeni publicznej, a także degradacją środowiska. Ta ostatnia kwestia była dość mocno akcentowana przez respondentów, co wskazuje na rosnącą świadomość ekologiczną mieszkańców, czego nie można powiedzieć o znacznej części turystów oraz o niektórych przedsiębiorcach i organizatorach masowych imprez (zysk ponad wszystko). Skutkiem dążenia do maksymalizacji zysków są konflikty interesów wynikające – poza wymienionymi kwestiami – z kurczenia się przestrzeni atrakcyjnej dla biznesu. Efektem są też próby ekspansji na obszary pełniące dotychczas inne funkcje. Niejednoznaczna jest również ocena społecznych konsekwencji rozwoju turystyki. Wydaje się, że uwzględniając koszty w postaci nasilenia zjawisk negatywnych (zatłoczenie, wypadki, konflikty, przestępczość) bilans w tej sferze nie jest korzystny dla gminy.

Celem niniejszego artykułu było zbadanie wpływu funkcji turystycznej na rozwój gminy nadmorskiej w różnych aspektach. Podstawowa teza pracy, dotycząca wielowymiarowego i istotnego wpływu turystyki na życie gminy Krokowa, została potwierdzona zarówno w wyniku analizy danych statystycznych, jak i w opiniach mieszkańców gminy. Oddziaływanie turystyki jest nie tylko wielowymiarowe, ale i dwukierunkowe (pozytywne i negatywne). Próba zbilansowania wszystkich omawianych efektów nie jest jednak trudna – w wypowiedziach mieszkańców gminy zdecydowanie dominują opinie pozytywne na temat skutków rozwoju turystyki, mimo pełnej świadomości ponoszonych kosztów.

PRZYPISY

¹ W artykule wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2013 r. przez M. Chabowską w ramach pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem autora. Z tej samej pracy pochodzą również dane uzyskane w Urzędzie Gminy Krokowa.

² Zgodnie z danymi GUS. Według informacji Urzędu Gminy największą wartość (15,2%) odnotowano w 2006 r.

³ Wielkości nieuwzględniające miast na prawach powiatu; wielkości całkowite: 12,1% i 12,6%.

⁴ Można przyjąć, że spadek bezrobocia w sezonie letnim jest w rzeczywistości nieco większy niż to odnotowuje statystyka publiczna, co wynika z nierejestrowania części zatrudnionych dorywczo.

⁵ Powyższe wielkości nie uwzględniają znacznej liczby domów letniskowych.

⁶ Wszystkie wyniki badania ankietowego zaokrąglono do 1%.

LITERATURA

- CHABOWSKA M., 2013, *Rozwój gminy Krokowa pod wpływem funkcji turystycznej*, mpis pracy magisterskiej, Wydział Nauk o Ziemi, UMK, Toruń.
- CZERWIŃSKI J., 2006, *Turystyka. Wybrane zagadnienia*, Wyd. PWSZ, Wałbrzych.
- GOŁEMBSKI G., 2002, *Metody stymulowania rozwoju turystyki w ujęciu przestrzennym*, Akademia Ekonomiczna, Poznań.
- MAJEWSKI J., LANE B., 2001, *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Fundacja Fundusz Współpracy, Poznań.
- RÓŻYCKI P., 2006, *Zarys wiedzy o turystyce*, Wyd. Proksenia, Kraków.